

ความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัด ต่อผลการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัด

ธัญยาภรณ์ อรัญวาลย์ วท.ม. (กายภาพบำบัด)*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อพัฒนาปรับปรุงการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัด และเป็นข้อมูลย้อนกลับระหว่างอาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกับนิสิต/นักศึกษา

รูปแบบการวิจัย: การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)

สถานที่ทำการวิจัย: งานกายภาพบำบัด ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู วิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล

กลุ่มตัวอย่าง: นิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดทุกคนที่ผ่านการฝึกปฏิบัติงานที่งานกายภาพบำบัด ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 49 คน จากสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วิธีดำเนินการวิจัย: ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยได้รับแบบสอบถามคืนร้อยละ 100 และในส่วนที่ 2 จึงทำการสัมภาษณ์เจาะลึกเพิ่มเติม (in-depth interview) กับนักศึกษาแต่ละคนเพื่อให้ได้ข้อมูลชัดเจนมากขึ้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ SPSS/PC 11.05

ตัววัดที่สำคัญ: ระดับความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษาต่อผลของการฝึกปฏิบัติงาน

ผลการวิจัย: ความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดที่มาฝึกปฏิบัติงานที่งานกายภาพบำบัด ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 49 คน จากการเก็บแบบสอบถาม พบว่ามีความพึงพอใจต่อผลการฝึกปฏิบัติงาน คิดเป็น 79.18% ของนิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดทั้งหมดที่มาฝึก โดยมีผลระดับความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษาต่อผลของการฝึกปฏิบัติงานจำนวน 10 ข้อ (rating scale) ดังนี้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ วัตถุประสงค์ของการฝึก และการประเมินผล (มากที่สุด), การให้โอกาสแสดงความคิดเห็น (มาก), ผู้ฝึกมีการดูแลเอาใจใส่ และให้คำแนะนำเมื่อต้องการซักถาม (มาก), จำนวนผู้ป่วยที่ได้รับเพียงพอและเหมาะสม (มาก), ประเภทของผู้ป่วยที่ได้รับมีความหลากหลาย (มาก), มีแหล่งให้ค้นคว้าข้อมูลเพียงพอ (ปานกลาง), มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ฝึกปฏิบัติงานเพียงพอทันสมัย (มาก), สภาพของสถานที่ฝึกงาน และห้องพักนิสิต/นักศึกษา มีความเหมาะสม (มาก), สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม (มาก), สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงาน (มาก)

สรุป: นิสิต/นักศึกษาทุกคนมีความพึงพอใจต่อการมาฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัดอย่างมาก และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัดได้เป็นอย่างดี สามารถเชื่อมโยงทางความคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ต่อไป ดังนั้น อาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกควรให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่นิสิต/นักศึกษาเป็นอย่างมาก มีการเตรียมความพร้อมในการสอน และฝึกฝนให้นิสิต/นักศึกษาเกิดความชำนาญในเทคนิคต่างๆ ทำความเข้าใจในปัญหาของนิสิต/นักศึกษา กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ เสริมสร้างความเชื่อมั่น และประสบการณ์ทางคลินิกที่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะให้นิสิต/นักศึกษาเกิดความรักและความตั้งใจทำงานในวิชาชีพกายภาพบำบัดต่อไป

*ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู วิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล

*Abstract***The Opinion of Physical Therapy Students with Practical Work in the Clinic****Thanyaporn Aranyavalai M.Sc. (Physiotherapy)******Department of Rehabilitation, BMA Medical College and Vajira Hospital**

Objective: The purposes of this research were to improve the training program for physical therapy students in BMA Medical College and Vajira Hospital and this data could be feed back between students and clinical instructors.

Study design: Descriptive research.

Setting: Physical therapy unit, Department of Rehabilitation, BMA Medical College and Vajira Hospital.

Subjects: The 49 physical therapy students who through practicing work in physical therapy clinic of rehabilitation department studied in the academic year 2003 from Mahidol University, Chulalongkorn University, Thammasat University, and Huachiew University.

Method: Part 1: Data were collected by questionnaires. The data were collected by researcher who received 100% of the questionnaires return. Part 2: the researcher interviewed to every student for gain more information. The statistical technique utilized in data analysis was mean of descriptive data by SPSS/PC 11.05.

Main outcome measures: The opinion of students with training program in the clinic.

Results: 79.18% of students who finished the training program were satisfied. The mean scores of the opinion revealed that the students understood the objective and assessment in physical therapy (very much). They could be showing their opinion (much). The clinical instructors could be care and solve their question (much). They had the proper case in caring patients (much). They could study many type of diseases in patients (much). They had the resource of data for finding knowledge (fair). The clinic had enough tool or equipment for treatment and modern style (much). The environment in physical therapy clinic and the rest room of students were proper (much). They had proper to apply the knowledge to skillful (much). The final, students could pass the objective in this practical work (much).

Conclusion: The physical therapy students had much satisfied in practicing work and they could pass the objective in this practical work very well. The students could relate their thought from theory apply to practice. Then, clinical instructor must to prepare for teaching with students. They can be solving the request of students about question and facilitate learning. Clinical instructors can encourage to confidence and enhance the good experience in clinic with students. This can make the loving in their occupation and interesting to practice in physical therapist further.

Key words: clinical education, opinion in practical work, physical therapy students.

บทนำ

งานกายภาพบำบัด ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู วิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล เป็นสถานที่ที่ฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัดให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เป็นต้น โดยมีการฝึกหัดที่สำคัญในการช่วยผลิตบัณฑิตนักกายภาพบำบัดให้มีความรู้ ความสามารถ จัดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงให้ก้าวหน้าตามทันระบบการจัดการของโรงพยาบาลในปัจจุบัน สิ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาที่จะทำให้อ

ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงานนั้น นิสิต/นักศึกษาจะต้องสามารถเชื่อมโยงความรู้จากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติ พัฒนาให้เกิดทักษะความสามารถทางคลินิก กระตุ้นให้เกิดทัศนคติและทักษะต่าง ๆ อาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติงานจึงมีหน้าที่สำคัญในการประสานความรู้ดังกล่าว ให้นิสิต/นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เกิดทักษะความชำนาญในการใช้เทคนิคการตรวจประเมินผู้ป่วย หรือการให้การรักษาผู้ป่วย นอกเหนือจากที่เรียนรู้มาจากในตำราเพียงอย่างเดียว จนในที่สุด นิสิต/นักศึกษาเหล่านี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการฝึกปฏิบัติงาน อันจะเป็นการเตรียมพื้นฐานของบุคลากรที่ดีเข้าสู่วิชาชีพ และปฏิบัติงานในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความจำเป็นในการศึกษาความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษาในการฝึกปฏิบัติงาน เพื่อทำให้อาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติงาน (Clinical Instructor, CI) ได้มีการพัฒนารูปแบบการสอนและทราบถึงสิ่งที่ต้องปรับปรุงหรือเพิ่มเติมให้แก่นิสิต/นักศึกษา ผู้วิจัยเชื่อว่าวิธีการฝึกปฏิบัติงานให้แก่นิสิต/นักศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยการสื่อสารที่เข้าใจได้ชัดเจน กระตุ้นให้คิด และกล้าตัดสินใจ โดยการสร้างกระบวนการฝึกงานในรูปแบบต่าง ๆ

Opacich¹ ได้แสดงให้เห็นถึงมุมมองทางด้านวิธีการฝึกงานของนักอาชีวศึกษาอย่างชัดเจน โดยจะเน้นที่ความจำเป็นในความต่อเนื่องของการฝึกปฏิบัติงาน ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาเป็นมืออาชีพได้ และสิ่งที่จะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถในงานคือ ควรจะมีการเชื่อมระหว่างทฤษฎีที่สามารถพัฒนาได้ และเกิดความคิดที่เข้ากันได้กับโครงสร้างการทำงาน

Schon² ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลสะท้อนจากการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก และอภิปรายว่าการพัฒนาความสามารถในการฝึกงานของนักศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น พบว่านักศึกษาที่ประสบความล้มเหลวในการได้ประสบการณ์จากการฝึกงานทางกายภาพบำบัด อาจทำให้เกิดปัญหาต่อทัศนคติ และทักษะความสามารถที่จำเป็นต่อการฝึกงานในระยะยาว

Higgs และคณะ³ บรรยายถึงการพัฒนาเป้าหมายของการฝึกปฏิบัติงานจากการทบทวนวรรณกรรม โดยอาศัยแบบสอบถามจาก CI ใน 2 ประเทศได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฮ่องกง พบว่าพฤติกรรมบางอย่างของ CI ที่ทำให้เกิดคำถามต่อการฝึกงานของนักศึกษาคือ การขาดเหตุผลทางคลินิก การสื่อสารที่ไม่ดี และการไม่มีความชำนาญพอในการสอน

Cross⁴ ได้เสนอสิ่งที่จำเป็นต่อการประกันคุณภาพของการ

ฝึกปฏิบัติงานคือ การกระจายความรู้ให้กับนักศึกษานั้น CI ควรมีการเตรียมพร้อมก่อนการสอนจึงจะทำให้นักศึกษาได้รับความรู้ทางทฤษฎี และทางปฏิบัติผสมลงตัวอย่างกลมกลืน

Steward⁵ พบว่าความล้มเหลวของความสัมพันธ์ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานและขอบเขตของลักษณะงาน เกิดจากความแตกต่างระหว่างการฝึกงานแต่ละพื้นที่ และความแตกต่างระหว่างการประยุกต์ความรู้ที่เรียนมาจากสถาบันการศึกษาให้เข้ากับสถานที่รับฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก การขาดความเข้าใจในการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ อาจส่งผลให้ขาดทักษะในการทำงาน ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นในการฝึกงานทางกายภาพบำบัดให้นักศึกษาอย่างแรกคือ กระบวนการสอนและการสร้างประสบการณ์ทางการฝึกงาน อย่างที่สองคือ การพัฒนาปรับปรุงการสอนตามสิ่งที่นักศึกษาสะท้อนความคิดเห็นออกมา การเตรียมตัวของ CI จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้หนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการควบคุมการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัดของนิสิต/นักศึกษาทุกสถาบันที่เข้ามาฝึก ณ งานกายภาพบำบัด ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู จึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษาต่อการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาพัฒนาวิธีการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลย้อนกลับระหว่างอาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกับนิสิต/นักศึกษา เพื่อพร้อมที่จะก้าวไปเป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่ดีต่อไป

ประชากรตัวอย่างและวิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากนิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ทุกคนที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติงานที่งานกายภาพบำบัด ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ปีการศึกษา 2546 จำนวน 49 คน

เกณฑ์การคัดเลือก (inclusion criteria)

นิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติงานที่งานกายภาพบำบัด ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ปีการศึกษา 2546

วิธีดำเนินการวิจัย

ขออนุมัติโครงการวิจัยจากผู้บังคับบัญชา และเสนอโครงการเพื่อพิจารณาจริยธรรมต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมงานวิจัย ที่ศูนย์ส่งเสริมการวิจัย วิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล ผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่นิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย หลังจากนั้นนักศึกษายินยอมเข้าร่วมโครงการแล้ว ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้นิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัด ซึ่งผ่านการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัด ปีการศึกษา 2546 จำนวน 49 คน ตอบและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์นิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดแต่ละคน เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม (in-depth interviews) โดยเจาะลึกลงในแต่ละหัวข้อ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงคุณภาพ สิ่งที่ต้องการแก้ไขในขบวนการสอนเพื่อหาจุดที่ต้องนำมาปรับปรุงหรือเพิ่มเติมต่อไป รวบรวมและบันทึกผล วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC 11.05⁶

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่หนึ่ง ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวข้องต่อผลของการฝึกปฏิบัติงาน จำนวน 10 ข้อ ได้แก่

- การเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ วัตถุประสงค์ของการฝึก และการประเมินผล
- การให้ออกาสแสดงความคิดเห็น
- ผู้ฝึกมีการดูแลเอาใจใส่ และให้คำแนะนำเมื่อต้องการซักถาม
- จำนวนผู้ป่วยที่ได้รับเพียงพอและเหมาะสม
- ประเภทของผู้ป่วยมีความหลากหลาย
- มีแหล่งให้ค้นคว้าข้อมูลเพียงพอ
- เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ฝึกปฏิบัติงานเพียงพอ และทันสมัย

- สภาพของสถานที่ฝึกงาน และห้องพักมีความเหมาะสม
- สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
- สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงาน

โดยในแต่ละข้อจะให้เห็นระดับความคิดเห็น 5 ระดับ คือ ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด, ระดับ 4 หมายถึง มาก, ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง, ระดับ 2 หมายถึง น้อย, ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

แบบสอบถามนี้ได้รับความเห็นจากนักกายภาพบำบัดที่ปฏิบัติงานในภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟูจำนวน 11 คน เพื่อหาความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแบบเก็บข้อมูลสำรวจความพึงพอใจ

ของนิสิต/นักศึกษาที่มาฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัด โดยได้มีการแก้ไขข้อความให้อ่านเข้าใจง่าย กระชับ และมีความชัดเจน

ส่วนที่สอง การสัมภาษณ์เพิ่มเติม (in-depth interview)⁷ เจาะลึกลงในแต่ละหัวข้อ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการมาฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกที่งานกายภาพบำบัด วิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล มากน้อยเพียงใด สิ่งใดที่ควรต้องปรับปรุง และคิดว่าจะต้องปรับปรุงอย่างไร

ผลการวิจัย

การวิจารณ์ผล

ความคิดเห็นของนิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดที่มาฝึกปฏิบัติงานที่งานกายภาพบำบัด ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 49 คน จากการเก็บแบบสอบถาม พบว่ามีความพึงพอใจต่อผลการฝึกปฏิบัติงาน คิดเป็น 79.18 % ในส่วนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อผลของการฝึกปฏิบัติงาน จำนวน 10 ข้อ คิดเป็น คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) แสดงดังตารางที่ 1

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมนำมารายงานผลร่วมกับวิจารณ์ผลการศึกษา พบว่า นิสิต/นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของ CI ที่ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟูอย่างมาก ทั้งนี้อธิบายโดยรวมว่า การฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัด CI ต้องให้การดูแลเอาใจใส่แก่นิสิต/นักศึกษาอย่างมาก เน้นย้ำถึงจุดประสงค์ของการมาฝึก อธิบายกฎระเบียบต่างๆ ของสถานที่ที่รับฝึกปฏิบัติงานให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จากการศึกษาของสุภาพ ไทยแท้และคณะ⁸ พบว่าแหล่งฝึกที่มีนักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติงานควรมีการปฐมนิเทศเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงาน CI ควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนิเทศนักศึกษา และมีเทคนิควิธีการนิเทศนักศึกษาด้วย

ปิยะนันท์ ลิ้มเรืองรองและคณะ⁹ พบว่าพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่ทำให้ นิสิต/นักศึกษาเกิดความเครียดปานกลาง คือ การซักถามความรู้ของนิสิต/นักศึกษาในขณะที่ปฏิบัติงาน และอาจารย์แสดงสีหน้าเบื่อหน่ายเมื่อนักศึกษาตอบคำถามไม่ถูกต้อง อาจารย์ควรมีทักษะในการนิเทศนักศึกษาเพื่อช่วยไม่ให้ นักศึกษาเกิดความเครียดในการฝึกปฏิบัติงาน CI ควรมีการเตรียมความพร้อมในการตอบคำถามเพื่อให้เกิดความกระจำในสิ่งที่ นิสิต/นักศึกษาสงสัยหรือเกิดปัญหา และไม่แสดงอารมณ์เมื่อนิสิต/นักศึกษาไม่สามารถตอบคำถามนั้นถูกต้องในครั้งแรก ซึ่งสอดคล้องกับ มานี บรรลือศักดิ์¹⁰ ได้เสนอแนะว่าหากนิสิต/นักศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและการแปลผลของผลของการฝึกปฏิบัติงานของนิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัด จำนวน 49 คน

รายการสอบถาม	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
ผู้สอนมีการแจ้งให้ทราบและอธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ วัตถุประสงค์ของการฝึก และการประเมินผล	4.57	มากที่สุด
ผู้สอนให้โอกาสนิสิต/นักศึกษาแสดงความคิดเห็น	4.08	มาก
ผู้สอนให้ความดูแลเอาใจใส่และให้คำแนะนำเมื่อนิสิต/นักศึกษาซักถาม	4.18	มาก
จำนวนผู้ป่วยที่นิสิต/นักศึกษาได้รับ เพียงพอและเหมาะสม	3.86	มาก
ประเภทของผู้ป่วยที่นิสิต/นักศึกษาได้รับมีความหลากหลาย	3.67	มาก
มีแหล่งให้นิสิต/นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เพียงพอ	3.31	ปานกลาง
เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ฝึกปฏิบัติงานเพียงพอและทันสมัย	3.84	มาก
สถานที่ฝึกงานและห้องพักนิสิต/นักศึกษามีความเหมาะสม	3.80	มาก
สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติงานไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	4.14	มาก
นิสิต/นักศึกษามีความเห็นว่าการฝึกปฏิบัติงานครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	4.14	มาก

ไม่สามารถทำได้ควรทำให้ดูเป็นตัวอย่างด้วยท่าทีที่นุ่มนวล ไม่ควรดุต่อหน้าผู้ป่วย ควรให้การสนับสนุนและประคับประคอง เพื่อให้เกิดกำลังใจในการฝึกปฏิบัติงานต่อไป

สุมาลี โพธิ์ทอง และลักขณา ยอดกลกิจ¹¹ พบว่าสิ่งที่นักศึกษาชอบที่สุดในการเรียนคือ ได้แสดงความคิดเห็น ได้คิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ดังนั้น CI ควรเปิดโอกาสให้นิสิต/นักศึกษาแสดงความคิดเห็น มีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตรวจสอบความเข้าใจหลังจากมีการพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น การเรียนการสอนจึงควรฝึกให้มีความรู้หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง (active learning) และมีการตรวจสอบความถูกต้องในความรู้ที่ได้ไปค้นคว้ามาเพื่อประยุกต์ใช้กับการฝึกปฏิบัติงานจริง ในส่วนของการเพิ่มทักษะในการใช้เทคนิคการรักษาทางกายภาพบำบัดต่างๆ นิสิต/นักศึกษาจะได้รับเมื่อมีการฝึกทำกับผู้ป่วยบ่อยๆ ทำให้เกิดความชำนาญในเทคนิคที่ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว CI ควรมีการสาธิตตัวอย่างหรือแนะนำถึงเทคนิคต่างๆ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง การนำเสนอรายงานผู้ป่วยที่น่าสนใจ ก็จะเป็นการเติมประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติงานให้แก่ นิสิต/นักศึกษา

ในส่วนของปริมาณงานของผู้ป่วยที่มอบหมายให้แก่ นิสิต/นักศึกษาดูแล พบว่าการฝึกปฏิบัติงานในช่วงเช้า เวลา 8.00-12.00 น. รวม 4 ชั่วโมง ปริมาณผู้ป่วยที่เหมาะสมแก่การดูแลเฉลี่ย 5 คน เพื่อให้มีเวลาเพียงพอในการซักประวัติ ตรวจร่างกาย และการให้การรักษากับผู้ป่วย ฝึกการให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายตามข้อต่างๆ ให้แก่ผู้ป่วย ส่วนช่วงบ่าย เวลา

13.00-16.00 น. รวม 4 ชั่วโมง ปริมาณผู้ป่วยที่เหมาะสมแก่การดูแลเฉลี่ย 5 คน เช่นกัน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ปริมาณผู้ป่วยที่เหมาะสมรวม 10 คน/วัน นิสิต/นักศึกษาจะติดตาม CI ขึ้นไปยังหอผู้ป่วยต่างๆ เพื่อศึกษาปัญหา การฝึกตรวจร่างกายที่จำเป็นกับผู้ป่วยจริง เรียนรู้เทคนิคการรักษา และได้ศึกษาถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ได้แก่ แพทย์ พยาบาล ผู้ช่วยเหลือผู้ป่วย ฯลฯ ทำให้สัมผัสถึงการปฏิบัติงานจริง ในอนาคตของวิชาชีพกายภาพบำบัดต่อไป ดังนั้น CI จึงควรพิจารณาถึงปริมาณผู้ป่วยที่จะมอบหมายให้แก่ นิสิต/นักศึกษาดูแลให้มีความเหมาะสมกับเวลา เพื่อให้สามารถเกิดการเรียนรู้ในผู้ป่วยให้มากที่สุด การให้ปริมาณผู้ป่วยที่มากเกินไปจะทำให้ นิสิต/นักศึกษาขาดความใส่ใจในการดูแลผู้ป่วย เพราะต้องรีบร้อนในการดูแล หรือแข่งขันกับเวลา แต่สิ่งที่นิสิต/นักศึกษาจะเกิดการเรียนรู้ นั่นคือ สามารถเรียนรู้ระบบการทำงาน พัฒนาระบบการแก้ปัญหา การจัดการเวลาในการรักษาผู้ป่วย (time management) ซึ่งเป็นภาวะที่เกิดขึ้นจริงในโรงพยาบาล เนื่องจากมีผู้ป่วยมารับบริการทางกายภาพบำบัดเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน ระบบการจัดการที่ดีย่อมจะทำให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้ป่วยที่มารับบริการ

DeClute และ Ladyschewsky¹² ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือ โดยกล่าวว่าคนที่นักศึกษาที่มาฝึกปฏิบัติงานตั้งแต่จำนวน 2 คนหรือมากกว่าอยู่ในความดูแลของ CI เพียงคนเดียว ซึ่ง CI ก็จะมอบหมายผู้ป่วยให้นักศึกษาดูแลทั้งหมดหรือมากที่สุด ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ระหว่าง

นักศึกษาด้วยกัน ทักษะของการทำงานร่วมกันจะเกิดการพัฒนาคขึ้น และการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ภาวะทางอารมณ์มั่นคงขึ้น กระตุ้นให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้มีการพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหา เพิ่มความเข้าใจตนเอง และเกิดทัศนคติด้านบวกต่อการเรียนรู้ Ladyshefsky และคณะ¹³ แนะนำว่าการให้จำนวนผู้ป่วยแก่นักศึกษาดูแลควรค่อย ๆ เพิ่มจำนวนไม่ควรให้ทีเดียวหลาย ๆ คน และควรแบ่งจำนวนผู้ป่วยจาก CI แต่ละคนให้นักศึกษาได้ดูแลเท่า ๆ กัน

ความหลากหลายหรือประเภทของผู้ป่วยที่มอบหมายให้นักนิสิต/นักศึกษาฝึกปฏิบัติงาน พบว่า ปัญหาที่ทำให้เกิดการขาดความหลากหลายในการมอบหมายผู้ป่วยให้นักนิสิต/นักศึกษาดูแลเกิดจากความไม่สามารถกำหนดประเภทของผู้ป่วยที่มารับบริการที่งานกายภาพบำบัดได้ ถึงแม้ว่านิสิต/นักศึกษาจะได้รับผู้ป่วยที่มีปัญหาที่บริเวณส่วนของร่างกายเดียวกัน แต่ก็มีลักษณะของอาการและจุดที่เกิดปัญหาต่างกัน ผู้วิจัยเห็นว่าการได้ศึกษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดที่บริเวณส่วนของร่างกายเดียวกัน จะทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงปัญหาของผู้ป่วยในแต่ละคนซึ่งมีความต่างกัน เนื่องจากผู้ป่วยแต่ละคนมีความรุนแรงของอาการที่ต่างกัน ลักษณะของการเกิดกลไกการเจ็บปวดต่างกัน นำมาซึ่งการเลือกเทคนิคในการรักษาต่างกัน รวมถึงการสอนท่าออกกำลังกายที่เหมาะสมในแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน การได้เรียนรู้และเปรียบเทียบการดำเนินโรคในผู้ป่วยแต่ละคน จะทำให้เกิดทักษะความชำนาญในการรักษาทางกายภาพบำบัด เกิดประสบการณ์ทางคลินิกที่สามารถนำไปใช้ในอนาคตต่อไป

แหล่งค้นคว้าหาความรู้สำหรับนิสิต/นักศึกษา พบว่าแหล่งที่ให้ค้นคว้าข้อมูลไม่ค่อยมีความทันสมัย เนื่องจากยังไม่มีฐานระบบข้อมูลในการสืบค้นที่ดี จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีให้ใช้มีปริมาณน้อย จำนวน 6 เครื่อง ทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการเมื่อเทียบกับห้องสมุดของแต่ละสถาบันการศึกษา ซึ่งมีมากกว่า 20 เครื่องไว้ให้ผู้มาใช้บริการ แต่ในปัจจุบันนี้ห้องสมุดของวิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล ได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบให้เกิดความทันสมัย และเพิ่มเติมหนังสือมากขึ้น ในส่วนของงานกายภาพบำบัดก็มีหนังสือที่จำเป็น เช่น ตำรากายวิภาคศาสตร์ ไว้แก่นิสิต/นักศึกษาใช้เมื่อต้องการทบทวนความรู้ และใช้สอนเพิ่มเติม เป็นต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า CI ควรจะมีข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหนังสือ หรือชื่อผู้แต่งเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงความรู้ที่เพิ่มเติมพิเศษให้นักนิสิต/นักศึกษา นอกเหนือจากความรู้พื้นฐานที่มีอยู่ ซึ่งเป็นการให้นักนิสิต/นักศึกษาไปค้นคว้าเพิ่มเติม ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองทางหนึ่ง

มานี บรรลือศักดิ์¹⁰ ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้าง

บรรยากาศในการเรียนรู้ในคลินิกว่า ควรมีตำราและเอกสารต่าง ๆ ไว้ในหอผู้ป่วยอย่างเพียงพอ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่นิสิต/นักศึกษา

ความเพียงพอของปริมาณเครื่องมืออุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมในงานกายภาพบำบัด พบว่าปริมาณเครื่องมือไม่ค่อยเพียงพอ เมื่อเทียบกับปริมาณผู้ป่วยที่มาใช้บริการในแต่ละวัน ประกอบกับโครงสร้างทางกายภาพของห้องรักษามีขนาดจำกัด ทำให้การจัดวางเครื่องมือและเตียงให้การรักษาลดไม่เป็นระเบียบและแออัด ในส่วนของแสงสว่างในห้องรักษาปัจจุบันได้มีการติดตั้งแผงหลอดนีออนเพิ่มเติม การปรับปรุงการให้บริการผู้ป่วยโดยใช้ผ้ารองศีรษะวางบนหมอน 1 ผืนต่อ 1 คนเพื่อความสะอาดของแต่ละบุคคล และมีการจัดซื้อแผ่นรองรับผู้ป่วยในการเคลื่อนย้าย ผู้วิจัยพบว่า ความคิดเห็นหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากนิสิต/นักศึกษา จะเป็นส่วนหนึ่งในการนำไปสู่การพัฒนาการบริการที่งานกายภาพบำบัดต่อไป เนื่องจากนิสิต/นักศึกษาได้ผ่านการฝึกปฏิบัติงานจากโรงพยาบาลอื่น ๆ ที่ต่างกันมาก่อน ส่งผลให้มองเห็นจุดที่ควรปรับปรุงแก้ไขที่จำเป็นได้อย่างดี การพัฒนาและปรับปรุงการบริการอยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดของผู้ป่วยที่มารับบริการ ในส่วนของห้องพักสำหรับนิสิต/นักศึกษา ทางงานกายภาพบำบัดไม่สามารถจัดห้องพักเฉพาะกิจหรือส่วนตัวให้กับนิสิต/นักศึกษาได้ จึงได้จัดโต๊ะสำหรับนั่งเขียนรายงาน และมีลิ้นชักที่มีกุญแจเปิดปิดสำหรับใช้เก็บสัมภาระหรือกระเป๋าของนิสิต/นักศึกษา

นิสิต/นักศึกษาทุกคนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงานทางกายภาพบำบัด สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ต่อไป เกิดประสบการณ์ทางคลินิกที่ดี มีความมั่นใจในการให้การรักษาผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับวันแรกที่มาฝึกปฏิบัติงาน ผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่ได้เห็นจากการฝึกปฏิบัติงานของนิสิต/นักศึกษาเพิ่มขึ้น นั่นคือมีการพัฒนาการเชื่อมโยงทางความคิดจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ มีการจัดการเวลาในการให้การรักษานักศึกษา การเลือกใช้เทคนิคการรักษาที่เหมาะสม หรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่คล่องขึ้น รวมถึงมีความมั่นใจในการพูดคุยซักถามปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ป่วย ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์ในการสอนท่าทางในการออกกำลังกายให้แก่ผู้ป่วยมากขึ้น

สรุป

นิสิต/นักศึกษาทุกคนมีความพึงพอใจต่อการมาฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัดอย่างมาก และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกายภาพบำบัดได้เป็น

อย่างดี สามารถเชื่อมโยงทางความคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ต่อไป ดังนั้น อาจารย์ผู้ควบคุม การฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกควรให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่ นิสิต/นักศึกษาเป็นอย่างมาก มีการเตรียมความพร้อมในการสอน และฝึกฝนให้นิสิต/นักศึกษาเกิดความชำนาญในเทคนิคต่าง ๆ ทำความเข้าใจในปัญหาของนิสิต/นักศึกษา กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เสริมสร้างความเชื่อมั่นและประสบการณ์ทาง คลินิกที่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้นิสิต/นักศึกษาเกิดความรักและ ความตั้งใจทำงานในวิชาชีพกายภาพบำบัดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณนิสิต/นักศึกษากายภาพบำบัดทุกคน ที่ช่วยตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ ขอขอบคุณนักกายภาพบำบัดทุกท่านที่ให้ความรู้แก่นิสิต/นักศึกษา กายภาพบำบัดที่มาฝึกปฏิบัติงานกายภาพบำบัดที่ภาควิชาเวชศาสตร์ พันฟู วิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- Opacich K. Is an educational philosophy missing from the fieldwork solution? *Am J Occup Ther.* 1995; 49: 160-4.
- Schon D. *Educating the reflective practitioner.* San Francisco: Jossey-Bass Inc Publishers; 1987.
- Higgs J, Glendinning M, Dunsford F, Panter J. Goals and components of clinical education in the allied health professions. In: *Proceedings of the 11th International Congress of the World Confederation for Physical Therapy, London.* 1991: 305-7.
- Cross V. The professional development diary: a case study of one cohort of physiotherapy students. *Physiotherapy.* 1997; 83: 375-83.
- Steward B. The theory/practice divide: bridging the gap in occupational therapy. *Br J Occup Ther.* 1996; 59: 264-8.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. การใช้ SPSS for Windows ในการ วิเคราะห์ข้อมูล เวอร์ชัน 7-10 พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย; 2543.
- Rubin HJ, Rubin IS. *Qualitative Interviewing: The art of hearing data.* Thousand Oaks: SAGE.
- สุภาพ ไทยแท้, ปิยธิดา นิลศรีกุล, สมิตรา สิทธิฤทธิ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของนักศึกษายาบาลต่อสภาพแวดล้อมทางคลินิกและความสามารถในการปฏิบัติกรรพยาบาล ในห้องคลอด, วชิรเวชสาร 2546; 47, 3: 197-206.
- ปิยะนันท์ ลิ้มเรืองรอง, สุปรานี อัทธเสรี, ศิริรัตน์ สุทธิธ. ความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดในการศึกษาภาคปฏิบัติ ในหน่วยห้องคลอดของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารพยาบาลศาสตร์ 2545; 20: 49-65.
- มานี บรรลือศักดิ์. มุมมอง : ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ในคลินิกและแนวทางการแก้ไข. วชิรสารการพยาบาล ม.ค.-ม.ย. 2546; 5, 1: 21-3.
- สุมาลี โพธิ์ทอง, ลักขณา ยอดกลกิจ. ความคิดเห็นของ นักศึกษายาบาลต่อการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และบรรยาย. วชิรสารพยาบาล 2546; 5, 1: 50-63.
- DeClute J, Ladyschewsky RK. Enhancing clinical competence using a collaborative clinical education model. *Phys Ther.* 1993; 73: 683-9.
- Ladyschewsky RK, Barrie SC, Drake VM. A comparison of productivity and learning outcome in individual and cooperative physical therapy clinical education model. *Phys Ther.* 1998; 78: 1288-301.